

A HATÁRŐRSÉG SZEREPE A KÖRNYEZETI BŰNCSELEKMÉNYEK MEGELŐZÉSÉBEN ÉS FELDERÍTÉSÉBEN – GLOSSZÁK A KÖRNYEZETI BŰNMEGELŐZÉSRŐL

Bevezetés

A Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja szervezésében múlt évben, a „Határőrség és rendészet” címmel megrendezésre került tudományos konferencián a „*Határőrség hatáskörébe tartozó bűncselekmények az új Btk. Novella tükrében*”¹ témakörében tartottam előadást. A T. Hallgatóságtól kaptam egy kérdést, mely azt firtatta, hogy a jelenlegi határőrségi nyomozati hatáskörök² mellett, mely további bűncselekmények esetén lehet kívánatos a nyomozati jogkör bővítése. Válaszomban többek között³ említést tettem a környezeti bűncselekményekről is, de akkor még nem tudhattam, hogy a soron következő referátumomnak éppen e témakör képezi tárgyát.

A környezeti bűncselekmények körét csak szűk értelemben szándékozom vizsgálni: jelesül csak a környezetkárosítás (Btk. 280. §), a természetkárosítás (Btk. 281. §) és a környezetre veszélyes hulladék jogellenes elhelyezése (Btk. 281/A. §) deliktumokra fókuszálom mondanivalómat, és mellőzöm – terjedelmi kötöttségek miatt – azon bűncselekmények vizsgálatát, amelyek a tág értelemben vett magyar környezeti büntetőjogot⁴ képezik.

A környezeti büntetőjog⁵ – vagy elterjedtebb néven, de pontatlanul nevezve, környezetvédelmi büntetőjog – területén a Határőrség bűnmegelőzési és bűnfelderítési

¹ Vö. Kóhalmi László: *Határőrség hatáskörébe tartozó bűncselekmények az új Btk. Novella tükrében*. In: Pécsi Határőr Tudományos Közlemények (szerk. Hautzinger Zoltán). Pécs, 2002. 142-153. o.

² Beutazási és tartózkodási tilalom megsértése (Btk.214. §), a jogellenes belföldi tartózkodás elősegítése (Btk. 214/A. §), az embercsempészség (Btk.218. §), a határjelrongálás (Btk. 220. §) és úti okmány tekintetében elkövetett közokirat-hamisítás (Btk. 274. §).

³ Kívánatosnak tartom a Határőrségnek nyomozati jogkört adni az alábbi deliktumok üldözésére: a közrend elleni (Btk. XVI. fejezet) – különösen a közveszélyokozás (Btk.259.§); terrorcselekmény (Btk.261. §); légi jármű, vasúti, vízi, közúti tömegközlekedési vagy tömegszállításra alkalmas jármű hatalomba kerítése (Btk. 262. §); visszaélés robbanóanyaggal vagy robbantószerrel (Btk.263. §); visszaélés lőfegyverrel vagy lőszerrel (Btk. 263/A. §); fegyvercsempészség (Btk. 263/B. §) – és egyes gazdasági bűncselekmények (Btk.XVII. fejezet) – pl. rossz minőségű termék forgalomba hozatala (Btk. 292. §); minőség hamis tanúsítása (Btk.295. §); áru hamis megjelölése (Btk. 296. §) –, valamint a visszaélés kábítószerrel (Btk. 282. §) és a környezeti bűncselekmények.

⁴ A tág értelemben vett környezeti büntetőjogba sorolom az alábbi bűncselekményeket: foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés (Btk. 171. §), közveszélyokozás (Btk. 259. §), visszaélés radioaktív anyaggal (Btk. 264. §), visszaélés nukleáris létesítmény üzemeltetésével Btk. 264/A. §.

⁵ A magunk részéről már több helyütt hangsúlyoztuk, hogy a szakmai körökben elterjedt „környezetvédelmi büntetőjog” kifejezés helyett a környezeti büntetőjog megnevezést tarjuk szabatosnak és ez is van szinkronban a nemzetközi megjelölésekkel –,pl. Umweltstrafrecht, Environmental Criminal Law stb. – is.

lehetőségeit a megszokottól talán kissé eltérően „glosszásított” módon taglalva a következő megállapítások tehetők.

1.

A bűnözés elleni küzdelemben talán túlságosan is nagy hangsúly esik a bűnüldözésre, a reaktív munkára és kissé háttérbe szorul a proaktív munka, a bűnmegelőzés. Kétséget kizáróan a bűnmegelőzés az egyik legnagyobb gyakorlati és elméleti felkészültséget igénylő terület a bűnözéssel szembeni harcban. Ez azt kívánná meg, hogy olyanok is foglalkozzanak bűnmegelőzéssel, akik minimum 15 – 20 év gyakorlatot szereztek, ismerik a szakma fortélyait és látják mik azok a veszélyforrások, amelyeket óvni kell a bűnelkövetőktől. Úgy tűnik azonban, hogy az emberi erőforrás hiány miatt mindez csak vágyálom, mivel az ügyleterheltség miatt a bűnügyi szakma legjobbjai nem nélkülözhetők a kriminális „frontvonalról”, a reaktív munkától.

A bűnmegelőzés meddeddig inkább csak a retorika szintén maradt és hiányzott mögötte a politikum hathatós támogatása. Azonban reményt keltő, hogy az új kormányzati struktúrában két főtisztviselői státusz – miniszteri biztosi és helyettes államtitkári⁶ – is kialakításra került, melyek kifejezetten a bűnmegelőzéssel foglalkoznak.

2.

Amikor a Határőrség bűnmegelőzési lehetőségeit vesszük számba a környezeti bűncselekmények vonatkozásában, akkor talán nem haszontalan rövid kitekintést tenni a bűnmegelőzés terén általánosságban szerzett tapasztalatokra, eredményekre. A bűnmegelőzés témaköre több évtizede napirenden van hazánkban. Majd minden évben voltak konferenciák, alakultak területi, országos tanácsok, de nevükkel ellentétben munkájukra sokkal inkább a tanácsstalanság volt jellemző – állapította meg Korinek László professzor egyik tanulmányában.⁷ Nem történt ez másként az ekocid⁸ deliktumok megelőzése terén sem.

A bűnmegelőzés számos változata közül ehelyütt csak az ún. community policing („közösségi rendőrség”⁹) modellt emelném ki, amely abból a tapasztalati tényből indul ki, hogy a bűncselekményeknek 60-70 %-ban helyi lakosok az elkövetői¹⁰, s így értelemszerűen ellene leghatékonyabb eszköz a helyi sajátosságokat ismerő, azokat figyelembe vevő bűnmegelőzési politika, azaz a helyi kriminálprevenció lehet. A

⁶ Az Igazságügyi Minisztériumban Prof.Gönczöl Katalin egyetemi tanár miniszteri biztosa a bűnmegelőzésnek, míg a Belügyminisztériumban Hegedüs András helyettes-államtitkári beosztásban vezeti e területet.

⁷ Korinek László: Gondolatok a közösségi bűnmegelőzésről, In: Tanulmányok Vigh József 70. születésnapjára, ELTE Állam-és Jogtudományi Kar, Budapest, 2000, 127.o.

⁸ Bodnár László: Az „ekocidium” kérdésről, Magyar Jog 1974 / 5, 230.o.

⁹ Kerezi Klára: Egy biztonságosabb Magyarországról: a bűnmegelőzés stratégiája, In: Kriminológiai és Kriminálisztikai Tanulmányok XXXIV. kötet, szerk.: Irk Ferenc, Budapest, 1997, 23.o.- A közösségi rendőrség lényegében a középtávú bűnmegelőzési stratégiák egyike, „ami politikai elhatározást, kormányzati és igen erős önkormányzati szerepvállalást igényel. Ebben az időintervallumban megváltozott stratégia kialakítása már szoros együttműködést igényel az önkormányzatok, a rendőrség, a társadalmi szervezetek és az egyének között, s ez az együttműködés számtalan olyan területen megvalósulhat, mint a jogalkalmazás, oktatás, képzés, tömegközlekedés, tömegtájékoztató stb.”

¹⁰ Korinek L. i.m.: 127.o.

community policing¹¹, azaz a problémaorientált, nyitott kommunikációjú, partnerségi viszonyt feltételező és decentralizált struktúrára épülő szemléletmódot, valamint a proaktív rendőri munka¹² elemeit ötvöző bűnmegelőzési modell adaptálása és az ún. „community border-guards” („közösségi Határőrség”) modelljének a bevezethetősége átgondolandó a Határőrség vonatkozásában is. A határon, a határ közelében elkövetett bűncselekmények nagy részét a Határőrség észleli, ez a szervezet rendelkezik a speciális helyismerettel, így logikus lépés e deliktumok esetében a bűnmegelőzési hatás- és feladatkört hozzá telepíteni. A közösségi határőrség természetesen a helyi önkormányzatok¹³ konstruktív együttműködését is megkívánja. (A helyi önkormányzatok szerepvállalásának fontosságát az Igazságügyi Minisztériumban elkészített Társadalmi Bűnmegelőzés Nemzeti Stratégiájának Konceptiója is megfogalmazza.¹⁴)

3.

A környezeti deliktumok közül a természetkárosítás bűncselekménye az, amelyet tipikusan a határátlépéskor követnek el – utalunk csak a közelmúltban elszaporodott különböző védett madarak határon történő átviteli kísérletekre –, de a környezetkárosítások egy jelentős részét is a Határőrség észleli. (A környezetre veszélyes hulladék jogellenes elhelyezése bűncselekmény viszonylag alacsony számban fordul elő.)

Figyelemmel arra, hogy a természetkárosítások jelentős hányada a határátlépéskor kerül leleplezésre, célszerűnek tartjuk e bűncselekmény vonatkozásában párhuzamos nyomozati jogkört adni a Határőrségnek a rendőrség mellett. Hasonló a javaslatunk a környezetkárosítás és a környezetre veszélyes hulladék jogellenes elhelyezése kapcsán is. A fenti három deliktummal tehát bővíülhetne a Be. 36. §(5) bekezdése, azaz amennyiben a természetkárosítás, környezetkárosítás vagy a környezetre veszélyes hulladék jogellenes

¹¹ Tilki Katalin – Kiss Anna: A bűnmegelőzés elméleti és gyakorlati kérdéséhez, In: Kriminológiai és Kriminálisztikai Tanulmányok XXXIV. kötet, szerk.: Irk Ferenc, Budapest, 1997, 62o.- A szerzők William J. Bratton, New York város volt rendőrfőkapitányának gondolatait ismertetik a közösségi rendőrségi modellről: „A bűnmegelőzés új rendőri koncepciója, a „Community Policing” (CP) legfontosabb alapelvei között az alábbiak szerepelnek: A rendőrség feladatát másképp kell meghatároznunk a jövőben! Kisebbséget kell ezután helyezni a represszív bűnüldözésre! Az emberi cselekmények és magatartások más megjelenési formáira – koldulás, vandalizmus, nyilvános szemetelés stb. – kell koncentrálni! Szorosabb kapcsolatokat kell kifejlesztenie más állami és magánintézményekkel, valamint a polgárokkal is, a partneri viszony érdekében!”

¹² Korinek L. i.m.: 130.o.

¹³ Kerezi Klára: Önkormányzat és közösségi bűnmegelőzés, In: Bűnözés és bűnmegelőzés a válságrégiókban, Kriminológiai Közlemények, Különkiadás, III. Országos Kriminológiai Vándorgyűlés, Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 1999, 100.o.: „A környezetkárosító cselekmények megelőzésében szintén jelentős szerepe lehet a helyi önkormányzatnak. A vizek, a levegő, a zaj-és környezetszennyezés problémái, az e körben elkövetett bűncselekmények, ha nem is a hagyományos bűnmegelőzési eszközökkel, de megelőzhetők, ha a közösség fontosnak tartja és a helyi önkormányzattól megköveteli a jogi szabályoknak megfelelő magatartások kikényszerítését, és a köz érdekeinek megfelelő szabályozás kialakítását. Hatékony megelőzési eszköz a környezetvédelemmel kapcsolatos képzési programok beindítása és a következetes jogalkalmazás, a szabályok betartásának megkövetelése.”

¹⁴ A Társadalmi Bűnmegelőzés Nemzeti Stratégiája – Konceptió, Igazságügyi Minisztérium, 2003.március, 32-33.o.: „Az önkormányzatoknak a helyi rendőrséggel együttműködve aktív és vezető szerepet kell játszaniuk a helyi közösség biztonságát szolgáló tervek elkészítésében ...A bűnözés területileg eltérő kihívásaira csak helyi közügyként megfogalmazott bűnmegelőzési stratégiával és taktikával lehet hatékonyan reagálni. Az önkormányzat, mint a helyi szolgáltatások és szolgáltató intézmények többségének tulajdonosa, a helyi közigazgatás irányítója és mint testület, a helyi politika fóruma vezérli, motiválja és koordinálja a helyi bűnmegelőzést. Központi referencia-szereplőként meghatározó szerepe van az információk és a biztonsággal kapcsolatos adatok terjesztésében.”

elhelyezése esetében a bűncselekményt a Határőrség észleli vagy a feljelentést a Határőrségnél teszik meg, a nyomozást a Határőrség folytatja le. Mindez egyébként eljárás ökonómiai és a rendőrséget tehermentesítő¹⁵ szempontokat is szolgál

4.

A környezeti bűnözés elleni harcban – más nyomozó hatósághoz hasonlóan – meggondolandó annak lehetősége is, hogy a határőrök természetvédelmi képzésben – tanfolyami jelleggel – részesüljenek. Ez mindenképp azért fontos, mert előfordul, hogy nem ismertek azok a védett növény vagy állatfajok, amelyeket a határon, az országból kivinni szándékoznak. (Jellemzően a védett egyedek kivitele a tipikus elkövetési magatartás, a behozatal meglehetősen ritka, maximum olyan esetben, amikor transzfer jelleggel viszik át hazánkon a növényeket vagy állatokat) A speciális természeti szakismeret megszerzése ösztönzőleg hatna a felderítésre.

5.

A felderítési mutatókban javító hatású lehet a közigazgatási szervekkel történő együttműködés fokozása. Itt elsősorban a Környezetvédelmi Felügyelőségekkel és a Nemzeti Parkokkal való szakmai munka összehangolásáról van szó. Az állami szervek és a Határőrség közötti megállapodásokkal – melyek elsődlegesen a közös ellenőrzésekben, vizsgálatokban jelenhetnek meg – sikeresebben felderíthetők a környezet elleni bűncselekmények, hiszen a biológiai szaktudással rendelkező köztisztviselők könnyebben észlelik a védett vagy veszélyeztetett fajokat.

6.

Az állami szervek mellett hasznos lehet a civil szféra bevonása is a bűnmegelőzésbe. A különböző természet – és állatbarát szervezetekkel megkötött megállapodások szintén plusz erőforrást jelenthetnek a környezeti bűnözés elleni harcban. A civil szférától kapott információk – pl. környezetkárosításról bejelentés – illetve a természetvédők önkéntes ellenőrzései mind javíthatja a bűnüldöző szervek pozícióját.

7.

A bűnmegelőzés tekintetében a fent leírt, elsősorban minőségi jellegű javaslatok mellett nem maradhat el annak mennyiségi reformja sem. Jelesül a Határőrség létszámának emelése. Már most, az Európai Unió küszöbén is érezhetően megnőtt a Határőrség feladatköre¹⁶, s mindez csak tovább bővül. Hazánk, mint az Európai Unió „bűnügyi védőbástyája” rendkívüli mértékben ki lesz téve a bűnözői csoportok támadásának, s ehhez

¹⁵ Teke András: A magyar határőrség és az EU integráció, Belügyi Szemle, 2003/4-5, 37.o.- célszerű a határőrség felhatalmazása olyan bűncselekményekben való eljárásra, amelyeket észlel, illetve a határőrségnél jelentenek be. Ez nem jelent kizárólagos nyomozó hatósági jogkört, de tehermentesít(het)i a rendőrséget, és ésszerű, költségtakarékos alkalmazást tesz lehetővé.”

¹⁶ Véleményünk szerint az idegenrendészeti hivatalnak a Határőrségbe történő reintegrálása indokolt lehet.

szükséges a megfelelő létszámú állomány biztosítása is¹⁷. A magas színvonalú bűnmegelőzési munka csak így garantálható.

8.

A bűncselekmények megelőzésében meghatározó szerepet jelentenek az alkalmazott ellenőrzési módszerek, technikák. A modernkor követelményeinek megfelelő, rövid időtartamot igénybe vevő határátléptetési gyakorlat kétségtelenül a bűnelkövetőknek kedvez, hiszen nincs lehetősége a határőrizeti szerveknek az alapos vizsgálatra. A különböző kockázatelemzési módszerek bizonyosan segítséget jelenthetnek a leleplezésben, de néha úgy tűnik, hogy a régi mondás: „legjobb rendőr a véletlen” igazolódik be. Álláspontom szerint változatlanul – a technikai felszerelések mellett – a humán tényezőre kell nagy hangsúlyt fektetni, az állomány kiképzettsége, felkészültsége nem pótolható semmilyen műszerrel.

9.

A Határőrség feladat – és hatásköre vonatkozásában egyfajta sajátos helykeresés is érzékelhető. Az Európai Unió – megítélésem szerint – igazából nem tud mit kezdeni a határőrizeti szervekkel. Az uniós alapszabadságok – az árú, a szolgáltatások, a tőke és a munkaerő szabad áramlása – nehezen egyeztethetők össze egy rigorózus gyakorlatot folytató határellenőrzési rendszerrel. A demokráciát féltiként tisztelő Európai Unióban – főleg a menekült áradat miatt – egyre több olyan vélemény hallható, amely újragondolná a megnyirbált hatáskörű határrendészeti szervek feladatát. Az önmagát a „szabadság, biztonság és az igazság övezetének”¹⁸ definiáló Unió kénytelen lesz beismerni, hogy a fellazult „határvédelem” jelentős számú bűnelkövető beáramlását hozta magával, s ez hosszútávon már az egész szisztéma alapmozgatóját, a gazdasági érdekeket veszélyezteti.

10.

A bűnözés globalizálódása szükségszerűen igényli a bűnüldözés globalizálódását is. A Határőrség felderítési eredményességét nagymértékben javítaná a nemzetközi nyomozócsoportok¹⁹ akcióba állítása. Az Europol felállítása – megítélésem szerint – csak

¹⁷ Bedics Károly: A határőrség bűnmegelőzési feladatai, Belügyi Szemle, 2003/6, 9.o.: „Elsősorban a leendő külső határokon lesz szükség az „erődemonstrációra”, főként a bevetési szolgálati ágak részéről.”

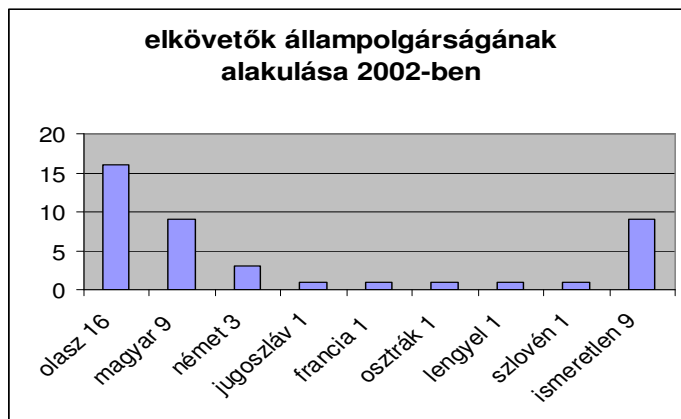
¹⁸ Horváth Zoltán: Kézikönyv az Európai Unióról, Magyar Országgyűlés, ötödik, átdolgozott, bővített kiadás, Budapest, 2002, 392-393.o.:” ... fogadta el a Tanács és a Bizottság 1998.december 3-án a szabadság, biztonság, igazság övezetének Cselekvési Tervét, amelyet néhány nap múlva az Európai Tanács bécsi csúcstalálkozóján is megerősítettek... A Cselekvési Terv külön-külön definiálta, hogy mit ért az Unió a szabadság, biztonság, igazság övezete alatt. A szabadság övezet egyrészt a schengeni modell alapján a személyek szabad mozgását, másrészt az alapvető jogok védelmét és a diszkrimináció minden formája elleni küzdelmet jelenti. A biztonság övezete a bűnözés minden formája elleni harcot jelenti, amihez az EU még az 1997.júniusi amszterdami csúcson egy külön cselekvési tervet fogadott el. A biztonság övezetének megteremtésében kiemelt hangsúly került az Europol szerepére. Az igazság övezet az EU azon célját tükrözi, hogy minden állampolgárnak biztosítsa az igazsághoz való egyenlő hozzáférést, és hogy előmozdítsa az igazságügyi hatóságok közötti együttműködést ... a büntető ügyekben ... a vádhatóságok koordinációjának javítását, és – mindenekelőtt az eljárásra, büntetésre vonatkozó – közös elvek, szabályok megfogalmazását jelenti.”

¹⁹ A javaslat Szőke István ezredes, bűnügyi felderítő főosztályvezető Úr előadásában hangzott el, mellyel magunk is egyetértünk.

réveteget kísérletként értelmezhető, ugyanis feladata²⁰ az információcsere előmozdítása, az információk gyűjtése, elemzése, megőrzése és eljuttatása, az illetékes szervek értesítése, a tagállamok nyomozati tevékenységének támogatása²¹ lett. Alapvető bűnüldözési érdek, hogy nyomozati jogkört kapjon az Europol, különben csak egy virtuális európai rendőrségként funkcionálhat. Az Europol mintájára megfontolandó egy nyomozati jogkörrel rendelkező Európai Határőrség megalakítása is.

11.

Az elkövetőkkel kapcsolatosan a tapasztalat azt mutatja, hogy a természetkárosítások jelentős részét – közel 50 %-ot – olasz állampolgárok követik el. A 2002-es adatok²² alapján az elkövetői listában a soron következők a magyar és a német állampolgárok, valamint említést érdemelnek a hazánkkal szomszédos országok bűnelkövetői is. A Romániából és Jugoszláviából érkező olasz – vagy más állampolgárságú elkövetők – elkövetők gyakorta azzal védekeznek a büntetőeljárásban, hogy a különböző madarak, növények a fenti országokban nem védettek és azokat engedéllyel ejtették el. Ez részben igaz is, hiszen Románia és Jugoszlávia, bár tagjai a CITES Egyezménynek, de annak előírásait nem vagy



²⁰ Horváth Z. i.m.: 389.o.

²¹ Farkas Ákos: Büntetőjogi együttműködés az Európai Unióban, Osiris kiadó, Budapest, 2001, 92-93.o.: „Az Europol - egyezmény a szervezet feladatait a következőkben jelöli ki: a tagállamok közötti információcsere elősegítése; információk, operatív adatok megszerzése, egyeztetése és elemzése; a tagállamok illetékes hatóságainak a nemzeti egységeken keresztül történő haladéktalan értesítése minden őket érintő információról és minden, a bűncselekmények között azonosított kapcsolatról; a tagállamokban folyó nyomozás segítése azáltal, hogy a nemzeti egységeknek a releváns információkat eljuttatják; olyan számítógépes információs rendszer működtetése, amely tartalmazza a preferált bűncselekményekre vonatkozó adatokat; a tagállamok illetékes szakembereinek továbbképzése a nyomozási módszerek területén és tanácsadás a nyomozások folytatásánál; a nemzeti szinten rendelkezésre álló erőforrások hatékony felhasználásának támogatása stratégiai operatív adatokkal, és az operatív tevékenység segítése; jelentések készítése. Mindezek mellett az Europol segítséget nyújthat a tagállamok rendőrségeinek kiképzésében, felszerelésében, a különböző bűnmegelőzési módszerek elsajátításában, a bűnügyi technikai módszerek, nyomozási technikák megismertetésében....”

²² Nováky Mónika: A Vám- és Pénzügyőrség szerepe a környezetvédelemben, szakdolgozat, Pécs, 2003, 38.o. – A táblázat a természetkárosítások elkövetőire vonatkoznak.

csak minimálisan tartják be. (Előfordult már olyan eset is, mikor a bírósági szakban az olasz vadász vádlott arra hivatkozott, miszerint ő abban a hiszemben volt, hogy a román-jugoszláv határon van.) Az olasz állampolgár bűnelkövetőkkel szembeni fellépést az is nehezíti, hogy az olasz hatóságok nem mutatnak túlzottan nagy hajlandóságot az együttműködésre az illetékes magyar szervekkel.²³

12.

A környezeti bűncselekményeknél a jogtárgy sértések nagyfokú heterogenitást mutatnak. A lefoglalt természeti értékek köre igen nagy. A „házi kedvencektől” a fali díszként és szőnyegként használható állatbőrön át a bőr ruháig és hajszeszig igen sokféle. Az utóbbi időben, a légi forgalomban beérkező küldeményekből több esetben került elő pézsmaszarvas pézsmájából készült készítmény, orchideából készült hajszesz, tatárantilop szarv, tigris csontból készült örlemény. A küldemények jelentős része Kínából érkezik. Meglehetősen problémás a távol-keleti országokból bejövő készítményeknél a termékazonosítás, hiszen a keleti írásjelek és nyelvismeret hiánya megnehezíti az eredetvizsgálatot.²⁴

13.

A bűnözés elleni harcban a bűnüldöző hatóságok a generalizáció-specilaizáció állandó fejlesztési irányvonalzavarában vannak. A bűnelkövetési formák specializálódása, új bűnözési formák megjelenése a bűnüldöző szervek is reagálnak – gondoljunk csak a külföldről ismert informatikai, gazdasági vagy környezeti rendőrségek felállítására. E vonatkozásban bár kétségtelenül nagy jelentősége van a Határőrség bűnüldöző-bűnmegelőző munkájának a környezeti deliktumok terén, mégis külön „környezetvédelmi határőrség” felállítását indokolatlannak tartjuk, helyesebbnek mutatkozik a Határőrséget egységes bűnüldöző feladatokkal megbízni.

14.

Az összűnözés, mint tudjuk a regisztrált és a látens bűncselekmények összege. A látencia mérése, nagyságának megítélése mindig nehéz feladat. Különösen így van ez a környezeti deliktumoknál, ahol az esetek jelentős részénél nincs feljelentése képes sértett vagy sok esetben az észlelés és a büntetőeljárás megindítása között olyan hosszú idő telik el, ami jelentősen megnehezíti a sikeres felderítést. A környezeti látenciát csak becsülni²⁵

²³ Nováky M. i.m.38.o. - Pl. A 2001. novemberében a közismert udvari esetenél – amikor a vámhatóság 38 féle különféle fajú, 11.688 db védett madártetemet talált – a pénzügyőrség országos parancsnoka 2001. novemberében levélben tájékoztatta az olasz vámigazgatás parancsnokát a hazánkban tapasztalható jelenségekről, mely olasz állampolgárokat is érint. A levélre 4 hónap múlva, 2002. márciusában érkezett válasz, amelyben az olasz parancsnok, hogy a kérdéses esettel kapcsolatban információval nem rendelkezik.

²⁴ Nováky M.i.m. 42-43.o.- Előfordult, hogy vietnami kígyópálinka került lefoglalásra. A patikában egy kobra teteme volt, szájában egy ostorsiklóval. A szakértői vizsgálat kiderítette, hogy az állattetem egy ázsiai kobraé, mely védelem alatt áll. Az üvegen található címke szerint a pálinka különféle ízületi panaszok és potencia növelésére használható. Az állattetek mellett a bűnelkövetők próbálkoznak élő állatok étcsempészésével is pl.: athéni bagoly, görög teknős, cerkóf majom, leguán, uráli bagoly, tengelic. Az élő állatokkal gyakorta kegyetlenül bánnak pl. egy uráli baglyot nejlonharisnyába tuszkoltak, hogy az utazás alatt „csendben legyen”.

²⁵ Becslésünk szerint a környezeti deliktumok látenciája legalább tízszeres lehet.

lehet. A hazai természeti – biológiai kincseinket ért károsodásokhoz orientációt jelenthet a Nemzeti Parkok különböző adatbázisai, de az „környezeti export-bűncselekmények”²⁶ esetében még ilyen támpont sincs.

15.

A Határőrség felderítési mutatói a bűnüldöző szervek között kimagaslóan jók, a tavalyi évben 85 % -s volt²⁷. Ez egyrészt annak tudható be, hogy az esetek jelentős részénél tettenérés valósul meg, másrészt az impozáns eredmények a konspiratív nyomozásoknak is köszönhetőek. A titkos adatszerzések nagyban javítják a nyomozások sikerét, a fedett nyomozó intézményének alkalmazásával azonban aggályunknak adunk hangot.²⁸

16.

A bűnmegelőzés egyik kétségtelenül pragmatikus változata a szituatív bűnmegelőzés. Ez az irányzat a bűnalkalmak csökkentésével igyekszik a bűnözést mérsékelni.²⁹ A jobb térfigyelő és egyéb technikai berendezések meggátolhatják a bűnelkövetést. A szocializmus korában alkalmazott különböző műszaki-technikai akadályok megnehezítették a határ fizikai megközelítését, ezáltal bűncselekmény elkövetését. A demokratikus államberendezkedésre történő átálláskor ezek felszámolásra kerültek, de megfontolandónak tartjuk újbóli alkalmazásukat.

Zárógondolatok

A Határőrségnek a rendszerváltást követően számtalan kihívásnak kellett megfelelni, számtalan – lassan permanensnek tűnő – átalakuláson ment és megy át. Ezek között csak egy – meglehetősen szűk – területet képez a környezeti bűncselekmények

²⁶ E kifejezés alatt a külföldről hazánkba áramló bűnelkövetést értem, amelyek többsége a határátlépéskor valósul meg

²⁷ Az adatot Szőke István ezredes, bűnügyi felderítő főosztályvezető Úr előadásából használtam fel.

²⁸ Véleményünk szerint a fedett nyomozó intézményének bevezetése a „rég” Be.-ben – 1973. évi I. törvény a büntetőeljárásról – meglehetősen aggályos jogalkotói lépés volt. Nem tudjuk jogállami érveléssel alátámasztani azt, hogy más életének szándékos kioltásával járó bűncselekményt kivéve gyakorlatilag bármely kriminális tett végrehajthat a fedett nyomozó az állam vélelmezett büntetőjogi igényének érvényesítése végett. Ki tudja mikor válik a látszat-bűnelkövetőből, valódi bűnöző? Ezen a helyzeten sajnálatos, de az „új Be.” – 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról – sem változtatott.

²⁹ Korinek László: Stílusváltatok a világ bűnmegelőzésében, kézirat – A szituatív megelőzés egyik elméleti forrása a defensible space elmélet, míg a másik a rutin cselekvés elmélet.

megelőzése illetve felderítése. A Határőrség ennek a feladatnak magas színvonalon megfelel, s a cél nem lehet más, mint ennek a minőségi munkavégzésnek a szinten tartása. Ehhez azonban szükséges a hathatós állami, önkormányzati és civil szférától érkező támogatás. Szükséges a folyamatos személyi és technikai állománybővítés. A jövő Határőrsége az a Határőrség lehet, amely egy multifunkcionális, szolgáltató jellegű, paramilitáris karakterű, rendvédelmi – közigazgatási szervként működik.